

Το σημερινό τεύχος κυκλοφορεί σε μια «στιγμή» όπου οι καταστροφικές συνέπειες της κρίσης, όπως αυτή αντιμετωπίστηκε από μια δουλόφρονα και ανίκανη κυβέρνηση, είναι περισσότερο φανερές: οικονομική καταστροφή, απεμπόληση μέρους της εθνικής ανεξαρτησίας, αδυναμία να ικανοποιηθούν οι οικονομικές απαιτήσεις του χρέους. Προοπτική: αντί για ανάκαμψη, μια καθοδική πορεία της οικονομίας χωρίς προοπτική διεξόδου.

Σ' αυτή λοιπόν τη στιγμή της καταστροφής και της απελπισίας των λαϊκών μαζών, η *Ουτοπία* ασχολείται με τις σχέσεις επιστημών και θρησκείας! Σε ποιο κόσμο ζει λοιπόν η Συνακτική της Επιτροπή; Ας απολογηθούμε: Πρώτον: Το σημερινό τεύχος είχε σχεδιαστεί πριν το ορμητικό ξέσπασμα της κρίσης. Και δεύτερον: Η κρίση της χώρας μας, μέρος της κρίσης του συνολικού καπιταλιστικού συστήματος με τις δικές μας ιδιομορφίες, είναι πριν απ' όλα οικονομική. Όχι όμως μόνον οικονομική. Είναι κρίση κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική, ιδεολογική και ηθική. Σ' αυτό το ευρύτερο πλαίσιο νομίζουμε ότι εντάσσεται και το θέμα του σημερινού αφιερώματος. Συγκεκριμένα:

Οι ιδεολόγοι της πρώιμης αστικής τάξης (Μόρους, Φρ. Μπέικον, Καρτέσιος, κ.λπ.) πίστευαν ότι η επιστήμη, μέσω των τεχνολογικών εφαρμογών, θα οδηγούσε στην κοινωνία της αφθονίας (η γνώση είναι δύναμη, ο άνθρωπος θα γίνει κύριος και αφέντης της φύσης, κ.λπ.). Ταυτόχρονα η επιστήμη, με το «φως του λόγου», θα διέλυε τα «σκοτάδια» του ανορθολογισμού και του μυστικισμού. Το τι έγινε το ξέρουμε: Η σημερινή κρίση αποτελεί την τραγική απόδειξη της αποτυχίας του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής, που με την παγκοσμιοποίηση και την όξυνση των ενδογενών αντινομιών του απειλεί την ίδια την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Και η επιστήμη; Το «φως του Λόγου»;

Κανείς δεν θα μπορούσε να φανταστεί πριν από εκατό χρόνια την αλματώδη πορεία των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας. Και όμως, στην τεχνοκρατούμενη, «επιστημονική» εποχή μας οι θεοί δεν πέθαναν. Αείζωοι, συνυπάρχουν με παλαιές και νέες μορφές μυστικισμού, ενώ φιλοσοφούντες επιστήμονες, θεολόγοι και φιλόσοφοι που φαντάζονται ότι κατανοούν τις επιστημονικές θεωρίες διατυπώνουν νέα επιστημονικοφανή επιχειρήματα που προσδίδουν νέο κύρος και λάμψη στις πανάρχαιες πλάνες και δεισιδαιμονίες. Συγκεκριμένα:

Ο λόγος της επιστήμης σήμερα συγκρούεται με τον ανορθολογισμό και ειδικά με τα θρησκευτικά δόγματα σε τρία κύρια μέτωπα.

Πρώτο: Η ειδική θεωρία της σχετικότητας και η σημερινή μικροφυσική έθεσαν φανερά τα όρια του μηχανιστικού κοσμοειδώλου. Κατά τη μηχανιστική-θεολογική και μυστικιστική «σκέψη», η σχετικότητα και η μικροφυσική απέδειξαν την εξαφάνιση της ύλης, την πνευματική ουσία του Σύμπαντος, την κατάρρευση της αιτιοκρατίας, την ύπαρξη ελεύθερης βούλησης των μικροσωματίων. Ένα νέο κύμα μυστικισμού, θεολογικού και μη, αναδύθηκε από τη στρεβλή κατανόηση και ερμηνεία της σημερινής φυσικής.

Δεύτερο: Από την εποχή του Κοπέρνικου και του Κέπλερ ξέρουμε ότι η γη εκθρονίστηκε

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

από το κέντρο του σύμπαντος. Αντιστοίχως κλονίστηκε η θεολογική αντίληψη κατά την οποία ο άνθρωπος είναι ο σκοπός και το κέντρο της δημιουργίας. Το μηχανιστικό Σύμπαν της νεωτέρων κοσμολογίας δεν ήταν ασύμβατο με την έννοια του Μεγάλου Αρχιτέκτονα. Ο ίδιος ο Νεύτων εξέλλου θεμελίωσε θεολογικά την κοσμολογία του. Σήμερα ξέρουμε ότι το «Σύμπαν» δεν είναι μηχανή. Είναι ένα «Σύμπαν» σε αέναη εξέλιξη, αυτοδημιουργούμενο και αναδυόμενο. Το σημερινό κυρίαρχο πρότυπο της κοσμολογίας, το λεγόμενο της Μεγάλης Έκρηξης, προϋποθέτει ότι το Σύμπαν δημιουργήθηκε από το μηδέν, πριν από 15 περίπου δισεκατομμύρια έτη. «Ίδού λοιπόν ότι η επιστήμη απέδειξε αυτό που αναμέναμε: τη Δημιουργία του Κόσμου από τον Θεόν», θα αναφωνούσε ο Πάπας, και από κοντά ιερωμένοι, φιλόσοφοι και κοσμολόγοι. Αλλά τα σχετικά επιχειρήματα πάσχουν, και άλλα δεδομένα συνηγορούν υπέρ ενός αδημιούργητου και εξελισσόμενου Σύμπαντος.

Τρίτο: Η άγνοια των διαδικασιών οι οποίες οδήγησαν στην εμφάνιση της ζωής και στο νοήμον ον που είναι ο άνθρωπος παρέτεινε την επιβίωση της θεολογικής αντίληψης για τον άνθρωπο. Σήμερα όμως ξέρουμε ότι οι πρώτες οργανικές ουσίες δημιουργήθηκαν αβιογενώς στους αρχέγονους ωκεανούς και ότι ο άνθρωπος είναι «προϊόν» της μακράς πορείας της φιλογένεσης. Την αλήθεια αυτή αναγκάστηκε να την αναγνωρίσει ήδη η Καθολική Εκκλησία. Και η ψυχή, τελευταίο καταφύγιο του θεολογικού μυστικισμού; Η σημερινή επιστήμη έχει ήδη επιβεβαιώσει μια παλαιά υλιστική σκέψη, ότι πέρα της νόησης είναι το «σκεπτόμενο σώμα», ο εγκέφαλος, και ότι η νόηση είναι προϋπόθεση και παράγωγο της κοινωνικής ζωής.

Οι θεοί λοιπόν δεν πέθαναν και οι οπαδοί τους μάχονται σ' αυτά τα τρία μέτωπα, υποχωρώντας συνεχώς και αναδιπλούμενοι μπροστά στα νέα επιστημονικά δεδομένα. Το σημερινό αφιέρωμα αποτελείται από τέσσερις ενότητες: Ιστορική επισκόπηση των σχέσεων επιστήμης-θρησκείας και εκκλησίας (Νικολαΐδης, Αναγνωστάκης, Lecourt). Νέα επιστημονικά δεδομένα για την εμφάνιση της ζωής και την εξέλιξη των έμβιων όντων, που θεμελιώνουν την υλιστική αντίληψη για τη ζωή (Γεωργίου, Μανουσέλης, Λάκκα). Κοινωνικά αίτια του θρησκευτικού φαινομένου και αντιφάσεις της ελληνικής πρακτικής στο πεδίο της διδασκαλίας (Κατερίνα Μάτσα, Χρυσούλα Μησοπούλου). Η τελευταία ενότητα αφορά τις αντιλήψεις του Αϊνστάιν και ειδικά τις σχέσεις του με τη φιλοσοφία του Σπινόζα, καθώς και μια κριτική της υπόθεσης της Μεγάλης Έκρηξης (Paty, Barone, Ταμπάκης). Το αφιέρωμα ολοκληρώνεται με ένα φανταστικό διάλογο Πλανκ-Αϊνστάιν για την προέλευση του κόσμου (δημιουργία-αυθιπαρξία).

Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύονται επίσης δύο κριτικά κείμενα για τη νέα, καταστροφική επέλαση των πνευματικών στον τομέα της αιολικής ενέργειας.

Και η σημερινή κρίση; Πριν από το αφιέρωμα δημοσιεύονται επίκαιρα άρθρα για την κρίση την αντισυνταγματικότητα της συμφωνίας δανεισμού της Ελλάδας και τις καταστροφικές της συνέπειες (καθ. Γ. Κασιμάτης), τις ενδοευρωπαϊκές αντιθέσεις (Στ. Μαυρουδέας), τις εργασιακές σχέσεις (Γ. Κουζής), το δημόσιο πανεπιστήμιο (Δ. Ρόκος), για τον Δεκέμβριο του 2008 (Π. Σωτήρης) και για τη Διεθνή Διάσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή (Ελένη Πορτάλιου).

Το σημερινό τεύχος εικονογραφείται με έργα του Γερμανού ζωγράφου Εμίλ Νόλντε, επιλεγμένα από τη Μαρία Κοκκίνου.